

Preek gehouden op 3 juli
in de Westerkerk Amsterdam
Jesaja 66: 10-14 en Galaten 6: 1-10
door ds. Herman Koetsveld

Het is nogal een open deur om vandaag, 3 juli 2022, de preek te beginnen met de vaststelling dat we als samenleving in roerige en ook onrustbarende tijden terecht zijn gekomen. Zo aan het begin van de zomer, als we misschien wel het meest er aan toe zijn om de drukte en de zwaarte van het leven, al is het voor een paar weken, even achter ons te laten om iets van de lichtheid, van de suggestie van het zorgeloze te ervaren, is er tegelijkertijd dat wat zich onvermijdelijk en onontkoombaar aan ons opdringt: we stappen een nieuwe tijd in, met nieuwe verhoudingen in het klein en het groot, met gigantisch grote nog op te lossen problemen, met andere waarden en manieren van doen dan die we tot voor kort als vanzelfsprekend omarmden.

De cultuurfilosofen hebben het over een paradigmawisseling. Ze bedoelen dat dat hele stelsel van waarden, gebruiken, maatschappelijke structuren, zienswijzen, kijk op de vragen van het geloof en zingeving ook, onder druk staat en al dan niet deels wordt vervangen door andere waarden, gebruiken, manieren van doen enz. Voorbeeld (te midden van talloze andere): het al decennia lange uitgangspunt van de noodzaak van economische groei voor het welzijn van de samenleving blijkt nu onhoudbaar en gaat vervangen worden of gaat minstens grondig aangepast worden door de waarde van duurzaamheid, ecologische balans, behoud van biodiversiteit en het besef dat de aarde schoner, eerlijker en vreedvoller aan de volgende generaties doorgegeven moet worden. En dit is maar één, maar zeer bepalend voorbeeld.

De geschiedenis leert ons - en inmiddels zitten we er tot onze oren in - dat zo'n paradigmawisseling, of transitietijd, kanteltijd of hoe het maar noemen wilt altijd gepaard gaat met crises. Veiligheidscrisis, energiecrisis, voedselcrisis, vertrouwenscrisis, klimaatcrisis, woningmarktcrisis, personeelscrisis, inkomenscrisis...verzin een belangrijk actueel thema, zet er 'crisis' achter, en het klopt.

En ja, wat roept dat een fundamentele onzekerheid op. Want het hele bestaan zelf lijkt te wankelen, lijkt ons niet meer aan te kunnen reiken waar we ons houvast kunnen vinden. En dus zijn er de reacties van

woede, van frustratie, van wanhoop, van groeiend wantrouwen. En dat laat zich horen en vult de journaals en de sociale media. 'Nederland gaat morgen plat', zo wordt alom opgeroepen. Maar ook, en veel minder zichtbaar, zijn de reacties van apathie, gelatenheid, proberen niet te voelen, niet te horen, niet te zien.

En vluchten, dat kan ook, net doen of er niks aan de hand is. Ja, al is het voor een paar zomerweken, een paar dagen. Al is het voor een moment om even tot rust te mogen komen. En ik snap het volkomen.

Ik heb er de teksten voor vandaag niet op uitgezocht. Ze worden aangereikt vanuit het oecumenisch leesrooster. De eerste tekst vertelt over Jeruzalem, stad van vrede die het nooit geworden is, die weer een plek van...? Ja, van troost zal mogen worden. Nota bene geschreven nadat de stad verwoest was, de bevolking vermoord of verbannen was, de tempel, die plek van God, in de as was gelegd. Ja, die stad was werkelijk plat gelegd. Maar nu, zo ziet de profeet, ja nu zal de stad de mensen weer koesteren op de meest intieme manier: zoals een moeder haar pasgeborene koestert en voedt aan de borst.

En ja, dan wordt dat woordje gebruikt waar we allemaal ten diepste zo naar verlangen: dat je getroost zult worden. Dat je in al die ervaren kwetsbaarheid en onzekerheid je kunt overgeven aan je kind-zijn, aan je kleinheid, aan je machteloosheid, aan je niet-weten-hoe-verder. En heel die overgave is er een van het grootste en ontroerend waarachtige vertrouwen. De Eeuwige hier voorgesteld als zo'n voedende, zo'n omarmende, zo'n dragende, zo'n intens liefhebbende moeder. In dit oeververtrouwen krijgt de angst en de onzekerheid niet het laatste woord. In die moederlijke goddelijke troost ontvangt een mensenkind haar/zijn grootste vrijheid en wordt de toekomst open gehouden te midden van de turbulenties van de tijd, te midden van 'Morgen gaat alles plat'.

Eeuwen later schrijft Paulus zijn brief aan de Galaten. En ook dan zijn de spanningen in de verhoudingen tussen bevolkingsgroepen en de grote machten te snijden. Ook dat, zo weten wij nu, was een tijd van een grondige paradigma-wisseling, zo'n spannende kanteltijd. En dit is zijn grote thema, dat onze vrijheid alleen gevonden kan worden en veilig gesteld kan worden in God via Jezus' dood en opstanding. Hoe? Eenvoudigweg door deze goede boodschap, dit evangelie te vertrouwen en daarin alles wat het leven tot leven maakt te ontvangen.

En nog meer, dat in Christus de spanning oproepende verschillen tussen mensen worden opgeheven. Jood, noch Griek. Oftewel, de scheiding tussen mensen vanwege religieus-culturele achtergrond: het is er niet meer. Slaven of vrijen....we vierden afgelopen vrijdag in de Koningskerk met mensen uit de Evangelische Broedergemeente een bijzondere oecumenische dienst in het kader van Ketikoti om dit opnieuw te vieren: in Christus moeten alle vormen van economische afhankelijkheid en uitbuiting uitgebannen worden. Het excuus van de Klaas Knot, de president van de Nederlandse Bank, voor de rol in de slavenhandel van toen is een directe echo van deze alles anders makende woorden van Paulus: in Christus bestaan geen slaven of mensen met macht over een ander.

En ook het onderscheid van mannelijk en vrouwelijk: in Christus ontvangt elk mens op gelijke wijze haar/zijn vrijheid. En vul dat maar aan met zwarten en witten, met homo's en hetero's, met stedelingen en plattelanders, met oude en nieuwe Nederlanders; kortom, alle gebruikelijke indelingen tussen wij en zij worden gewist, doen er niet meer toe, hebben hun tijd gehad. Het wordt immers de hoogste tijd voor de kairos, voor de tijd van Gods koninkrijk.

De brief aan de Galaten is een hartstochtelijk schrijven van de apostel. Want hij ziet het tegendeel: hij ziet dat ook de navolgers van Jezus hun ontvangen vrijheid weer inruilen voor hun oude patronen. Laat het je niet gebeuren dat je weer horig wordt, onvrij wordt. Maar leef in de zachtmoedige Geest van Christus, zo roept hij hen en dus ook ons op. En dan volgen die helende, sturende, liefdevolle werkwoorden: terechthelpen, verdragen, toetsen, dragen, delen.

Maar dan komt zijn scherpte weer helemaal terug met een beeld van het boeren platteland: die van het zaaien en oogsten. Wat een mens zaait zal hij/zij ook oogsten. Kan het actueler? Als er in de akker van het eigen vlees wordt gezaaid, zal er verderf worden geoogst. Paulus bedoelt: als je enkel maar je eigen belang, je eigen dikke ik, je eigen korte-termijndenken, je eigen portemonnee, je eigen driften en oprispingen als leidraad van je handelen maakt, als je zo zaait in je leven, dan zul je navenant op termijn ook zo oogsten: vervreemding, haat, eenzaamheid, verharding, cynisme, altijd je te kort gedaan voelen, altijd anderen overal de schuld van geven. En dat is dan op persoonlijk vlak.

Maar ook in het groot, voorbeeld vrijdag groot in de krant, dat de kolenlobby in de VS voorlopig voorkomen heeft dat zij hun bijdrage gaan leveren aan de vermindering van de CO2-uitstoot. En ze zijn de enigen niet die weigeren de aarde te beschermen. Je hoeft er geen profeet voor te zijn om dit te zien, dat zo gezaaid in de akker van het domme eigen belang, het verderf van de gigantische milieuschade door zal gaan.

En dus Paulus' hartstochtelijke pleidooi om alles van ons leven in de akker van de Geest te zaaien. Oftewel, dat we ons leven van voor naar achteren en van links naar rechts, en van laag naar hoog dienstbaar maken aan wat de Geest ons leert. En wij en de ander daarmee voluit vrij zijn en vrij blijven in God. Oftewel, dat wij in de Geest ons mens-zijn ten volle hervinden in het perspectief van de Eeuwige. En daarom durft Paulus het zo te zeggen dat we vanuit de Geest eeuwig leven zullen oogsten.

En daarmee krijgt het begrip 'duurzaamheid' wel een totaal nieuwe dimensie. Eeuwig leven is leven met de Eeuwige. En dat begint niet na je dood, dat is dus al gaande, vandaag, in dit uur van woord en sacrament hier in dit huis van licht, als het brood wordt gebroken en gedeeld, en de wijn van de vreugde in Jezus' naam wordt gedronken.

En dat gaat door ook naar morgen, als er te midden van alle frustraties en woede ook het besef groeit dat we elkaar zo broodnodig hebben om na te denken wat dat betekent om te zaaien in de akker van de Geest. En o ja, voor alle duidelijkheid: Paulus meent dat we sowieso in onze eigen geloofsgemeenschap daar voluit al mee kunnen beginnen, met dat zaaien in de akker van de Geest. Opdat we dat mogen beleven, er naar uit mogen zien, getroost worden ook, door het visioen van een wereld waarin de Eeuwige zal zijn, alles in allen. Want, zo staat geschreven: 'Zoals een moeder haar kind troost, zo zal Ik jullie troosten.'

Godzijdank. Amen.